

Væddeløbsbladet 1938:**Året med det grå spøgelse, derbysejr for pølsemanden, dametrav og den første sejr for toldmandens lærling****Lars Donatzky**

(Artikel fra VB 2013)

Vi startede med at præsentere en del af dansk travhistorie ved i første omgang at omtale travsæsonen 1913 ud fra Væddeløbsbladets første årgang. Herfra tager vi et spring på 25 år, og nu er det med fokus på både Charlottenlund og Amager. Århus var kommet i gang omkring 1930 med trav på grusbanen og Odense i 1934, men det er sparsomt med dækningen i årgang 38 af Væddeløbsbladet, og den vigtige historie om disse baner har andre end jeg har bedre tæk på, f.eks. Karsten Bønsdorf i et jubilæumsskift om Fyens Væddeløbsbane, mens beretningen om starten af Jydsk Væddeløbsbane i hvert fald kan findes på banens hjemmeside. Men her er jo godt nok stof til bl.a. en Lønborg-saga i fire generationer.

Et spring på 25 år er meget, men læsningen af Væddeløbsbladet 1938 sammenholdt med 1913 giver alligevel indtryk af, at få sportsgrene har så meget historisk sammenhæng som hestesporten, både hvad angår de firebenede og de tobenede.

I 1913 var Koster startet i Lunden kort efter Sofus Sørensen, her 25 år senere er de begge på toppen, og i januar 1938 har Koster 34 heste i træning, Gerhard Petersen 20 og Sofus Sørensen 19. Netop dette år blev der igen lagt begrænsninger på, hvor mange heste den enkelte træner måtte have, og sådanne begrænsninger holdt ved ganske længe med det formål at sikre en bred sport og levebrød til flere trænere.

I slutningen af 1937 kom der endnu et hold amerikanske åringer, 18, og ved årsskiftet blev der holdt auktion med en samlet salgssum på 94.900 kr. Det gav travselskabet et smukt overskud, 'til brug for fremtidige importere'. Game Warden, den bedste udenlandsk fødte hest i Danmark i årene 42-46, var med i bundtet. Den hest har mange set, for den optræder efter aktiv væddeløbskarriere som Poul Reichardts derbyvinder, 14 år gammel, i De Røde heste fra 1950.

Foto: Game Warden med Koster

Det var almindeligt anerkendt, at fornyelsen og forbedringen skulle komme fra USA, og den fornemmelse blev ikke mindre af, at anden/tredjehesten fra Hambletonian Stake 1937, De Sota, blev importeret til Italien efter storsejren, hvorefter den i januar gjorde sin første europæiske start i Prix d'Amérique med sejr for Alexander Finn. Den sjette amerikanske sejr på otte år i Europas mest krævende løb!

Forudså svensk styrke

Men faktisk havde der været tilbagegang med hensyn til importen til Danmark gennem de senere år, hvilket ikke mindst skyldtes Valutacentralen, der var oprettet under den økonomiske krise i 1932. Der var pres på valutareserverne og arbejdsløshed, og derfor skulle importen begrænses ved Valutacentralen, samtidig med, at man søgte at øge den indenlandske produktion og efterspørgsel.

Det medførte også den faldende import af travere fra USA og færre penge til rådighed, når man fik lov, og det betød, at den danske sport i højere grad måtte klare sig selv i kamp med nabolandet, der disse år oplevede en rivende udvikling. Det er man opmærksom på i den danske travpresse. Quickly (senere Berlingske Tidende) skriver i VB nr. 2 1938, at 'vi for længst herhjemme har gjort os klart, at det bliver svenskerne før nordmændene, der kommer til at byde os varig og alvorlig konkurrence i fremtidens skandinaviske mesterskaber'.

Foto: Sidste danske æresrunde i Skandinavisk Mesterskab i 33 år!

Det kan man kalde en forudsigelse. Danmark havde været dominerende i Skandinavien og havde med en enkelt undtagelse siddet på Skandinavisk Mesterskab, der var startet i 1933. I 1938 kørtes det sidste før 2. verdenskrig i Lunden, og her bestod det danske hold af Rex the Great, Sonny Diamond og Tella the Great. Rex the Great havde vundet året før for Hans Hansen og var favorit, men den galoperede og overlod dermed scenen til Sonny Diamond og Koster.

Nordiner på vej

Løbet blev genoptaget efter 2. verdenskrig i 1945 med sejr for Lime Abbey og Gunnar Nordin. Han og bror Gösta vandt i øvrigt halvdelen af de svenske storløb i den sæson. Senere kan det nok være, at lillebror Søren blandede sig i Nordin-dominansen. Men 'den skandinaviske pointe' blev, at danskerne blev slået til plukfisk, og medmindre jeg husker galt, blev Aalborgs Ikaros-Jørgen Larsen i 1971 den første danske efterkrigsvinder af Skandinavisk/Nordisk Mesterskab, indtil Tarok og Jørn Laursen tog over i 1979 og 1980, og indtil løbet blev ophævet på grund af manglende spænding/ interesse/præmiesum. Bo William Takter vandt dog med danske Ellizar H. i 1985.

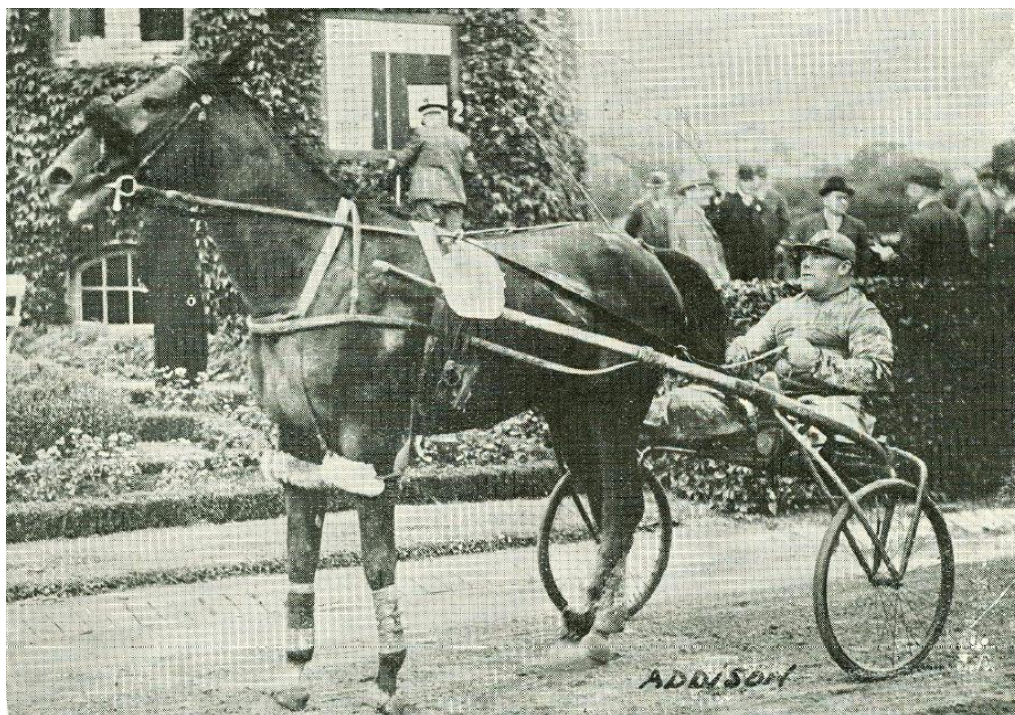
Tilbage til 1938. Senere på året nævnes det, at svenskerne også er foran med antallet af føl for første gang i 1937. Svenskerne har registreret 137 føl, mens Danmark har 128 føl i registreret.

Otte guldalderstjerner på to uger

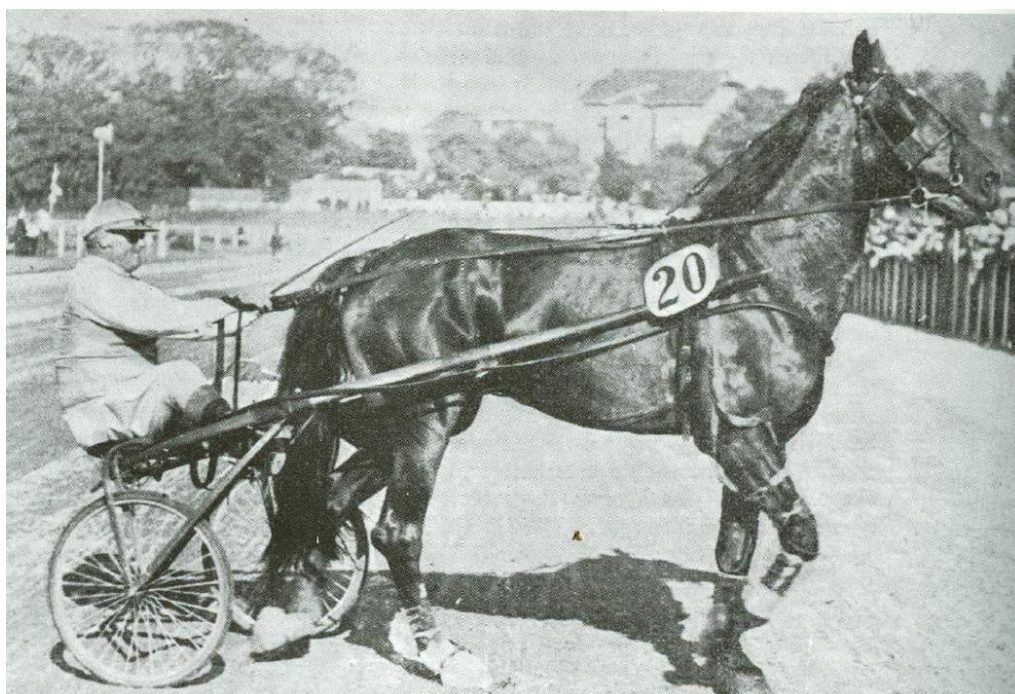
Der er alligevel grund til at opholde sig lidt ved dette skandinaviske mesterskab. Det havde nemlig været på tale at udtage derbyvinderne Rex the Great (totalt 50 sejre) og Tella the Great (32 sejre) sammen med den skandinaviske mester fra 1936 Sandy Mac (41 sejre). Det unikke i dette ville have været, at de tre heste alle var børn, leveret som hattrick, af den helt enestående følhopper i dansk travsport, Marie the Great. Peter the Great-hoppen var blevet importeret i 1930, solgt for en slik til Århus, og hendes afkom vandt 274 sejre

og mere end en halv million kr. i perioden fra begyndelsen af trediverne til sidst i fyrrerne, hvor 37-afkommet Casino the Great (49 sejre) flere år blev pengechampion i Århus. Disse her fire nævnte stjerner børn havde i øvrigt fire forskellige fædre.

Addison og Sofus Sørensen

Lauritz og Oluf Månsson

Og de tre var altså på dupperne i 1938 sammen med andre ældre stjerner som Sylvia, Sport, Addison og Styrmand og gamle Lauritz. Disse navne siger noget for ældre travfolk med historisk interesse, og faktisk var alle disse otte til start i en to-ugers periode april-maj. Det kunne da vist kaldes 'guldalder', selv om den følgende nedtur altså var forudset.

Lauritz 339 starter

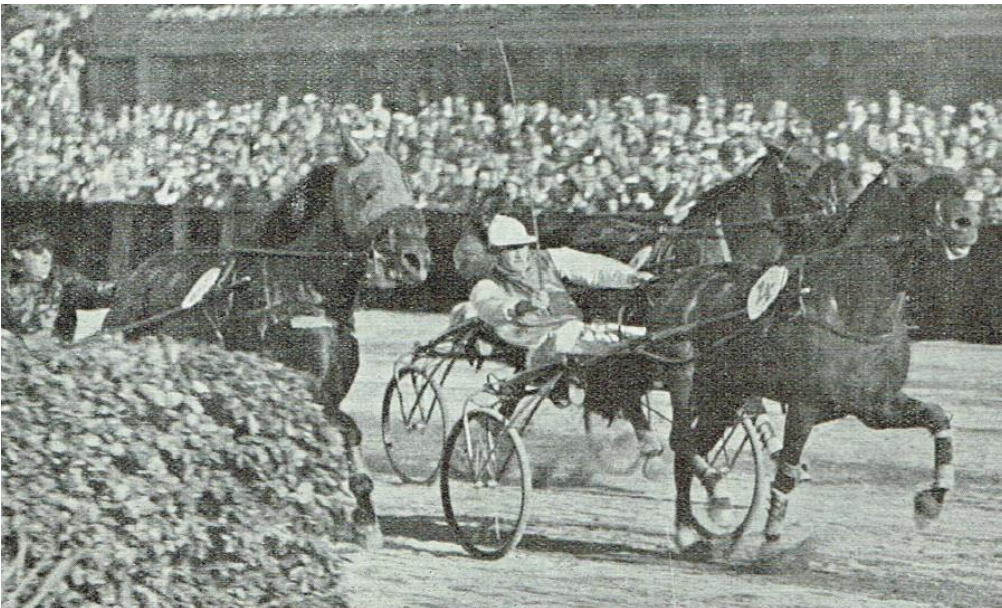
Lauritz var indlænderen, den danskfødte, der startede i alt 339 gange (61 sejre), og Sofus Sørensens Addison efter Volomite var den importerede amerikaner, der ofte stod med tillæg på 20 eller 40 meter til de bedste indlændere. Således også d. 24. april, hvor Addison på 1:22,1-1620 meter sejrede til travhistoriens hidtil mindste vinderodds (uden dødt løb) 0,88. Spillerne fik dog også dengang indskuddet tilbage.

Rex the Great superstar i avl og væddeløb

Addison blev skadet sidst på sæsonen og døde på Landbohøjskolen efter sigende ved en forgiftning i forbindelse med bedøvelse. Lauritz, der selv var søn af avlschampionen Alabama Bond, blev som andre indlænderhingste ikke til noget avlsmæssigt. Trav-Tidende beskriver, at hesten endte på slagtetorvet, hvor den blev slået ned på regning af Hestens Værn.

Det er i øvrigt interessant, at Lauritz sammen med en anden 12-årig, Lille-Claus, startede i alt 49 og 50 gange i denne sæson, der strakte sig over 38 uger fra slutningen af marts til begyndelsen af december. Det er delvis forklaringen på, at man kunne holde fire baner i gang på en årlig føltilvækst på 120-130, men det sled naturligvis på materialet.

*Foto fra 1937:
Rex the Great vinder
DM for Hans Hansen
foran Styrmand tv.
og Addison yderst.*

Rex the Great(v. Sandy Flash), der var kommet til Danmark i sin mors mave, både blev champion i løbene og i avlen. Han var mest vindende i dansk travsports første tres år med 135.525 kr. indtjent i 222 starter, men han blev vel endnu større i avlen: Derbyvinderne Kuno i 1946 og hattricket Princess the Great, Rex Junior og Snowflake i 1954-56 vidner om dette, og det gør det også, at han ved sin død sidst i halvtredserne blev begravet med 'gravsten' ved den store flagstang på inderkredsen i Lunden. Og så fik Rex the Great og 1938-championen Styrmand hver en søn, vi 'gemmer' til næste gang.

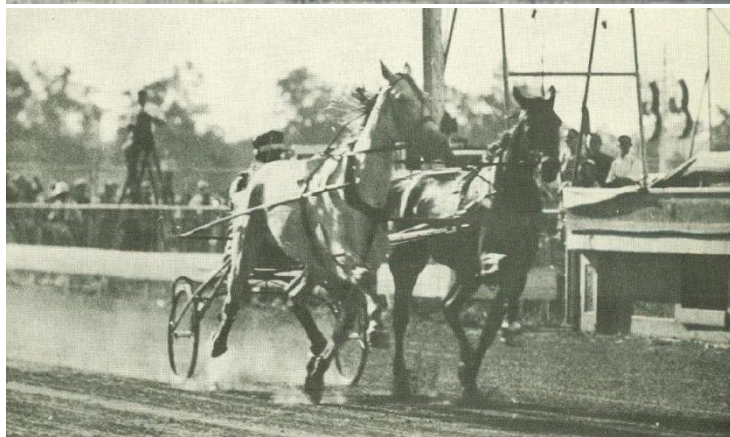
Harper Hanover var en hest

Når danskerne taler om Harper Hanover og vores gode resultater: sejre for Tøjeksperten-Flemming Jensen, Bastian Birke-Seppo Kukkonen og den 'glemte', Cool Amber-Steen Juul, omkring årtusindeskiftet, så er det selvfølgelig langdistance løbet på Elitloppslørdagen, vi taler om. Men løbet er jo opkaldt efter hesten, der var skandinavien bedste stayer i 1938. Harper Hanover var blevet eksporteret fra USA efter treårssæsonen i 1935, og den kom på besøg med Oscar Persson i et internationalt sprinterløb på Amager sent på sæsonen. Den præsterede flot 1:22 på distancen 1620 meter, men kunne ikke give 20 meter forud til Styrmand, som for Månsson sejrede i 1:22,2 og blev sæsonens champion. Distancen var simpelthen for kort for svensk-amerikaneren.

Det grå spøgelse i september

Harper Hanover havde været med i et af USA's mest berømte Hambletonian Stake tre år tidligere, hvor en vis Greyhound med Sepp Palin var til start. Harper Hanover var anonym som ottende i begge heat, og måske kan man udpege ham i den video, der findes på You Tube af det ene heat.

Det var den 29. september 1938, at Greyhound og Sep Palin satte den verdensrekord, der skulle komme til at holde i næsten 31 år (til 31. august 1969, Nevele Pride 1:11,3), og Greyhound's 1:11,6, perioden, udstyret, baneforhold, sulky, foder ... taget i betragtning, er efter min mening den største præstation af en travertil dato. Undskyld til bl.a. Ourasi, der også leverede nærmest usandsynlige løb i umulige spor både i Paris og på udenlandske 1000-meterbaner.

Læg dertil, at det langt fra var ideelt vejr, da Greyhound-rekorden skulle sættes. En kulde og en tåge havde lagt sig over banen til gene for de fremmødte fotografer, der ville overvære dette rekordforsøg sammen med en hob af tilskuere. Det beskrives af P.W. Moser i bogen Greyhound fra 1940. Han var til stede på The Red Mile i Lexington, Kentucky, denne dag.

Oplevelsen kom til at illustrere tilnavnet 'det grå spøgelse', der dukkede op af dissen med sit tydelige hovslag, før billedet stod klart på nethinden og i fotolinsen. Mellemtider blev oplyst pr. kvartmile. 29 $\frac{1}{4}$ sekund (12,7), 29 $\frac{1}{4}$ (12,7), 28 (9,6). Denne tredje 'quarter' var aldrig set magen til, og det store spørgsmål var naturligvis, om det var gået for hurtigt, og om den seksårige vallak kunne holde dampen oppe. Det lykkedes efter tilråb og animering fra Palin, og da den sidste kvartmile blev løbet efter 28 $\frac{3}{4}$ (11,5), kunne den samlede kilometertid opgøres til 1:11,6. Rekorden var sat!

--

Øverst Greyhound med Sep Palin og nederst Greyhound og Rosalind i tospand

--

Det var herefter mest opvisninger og rekordforsøg, Greyhound gik over til, for det nævnes et sted, at verdens bedste hoppe, Rosalind, efter Hambletonian-sejr i 1936 vandt striber af løb året efter, indtil hun i 1938 tog 10 andenpladser – alle bag Greyhound. Væddeløbet som spændingsmoment blev uinteressant med Greyhound som deltager, men han trak tusindvis af tilskuere til rekordforsøgene overalt i USA. Greyhound og Rosalind gik i øvrigt ud sammen året efter og forbedrede verdensrekorden for tospand til 1:58 $\frac{1}{4}$ (1:13,5), og på et tidspunkt var Greyhound indehaver af 14 verdensrekorder.

Dametravløb smadret af et styrt

Verdensrekorden blev naturligvis omtalt med begejstring i Væddeløbsbladet. Ikke helt så meget begejstring var der for ideen om, at kvinder skulle køre travløb. Koster havde f.eks. udtalt, at dametrav hørte hjemme på dyrskuer, og det varede ganske, ganske længe, før den reelle ligestilling vandt indpas i travet.

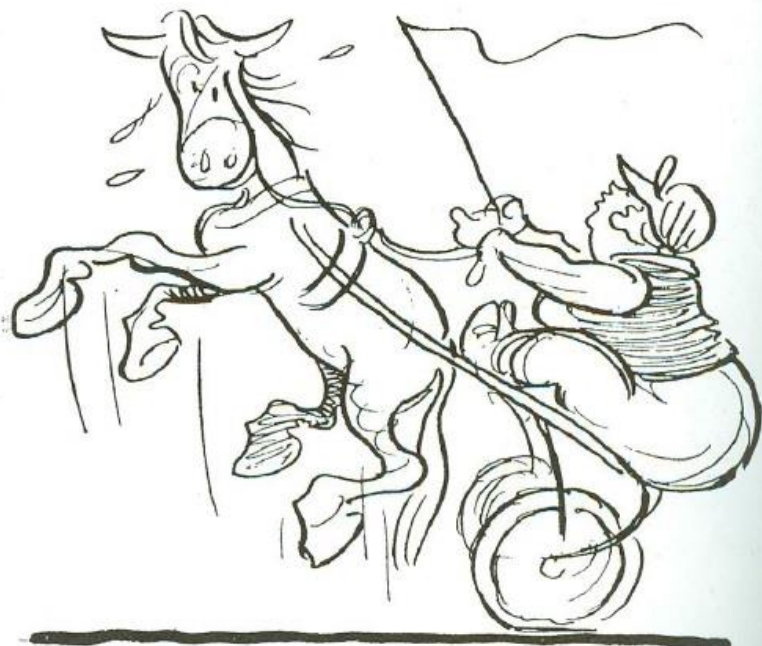
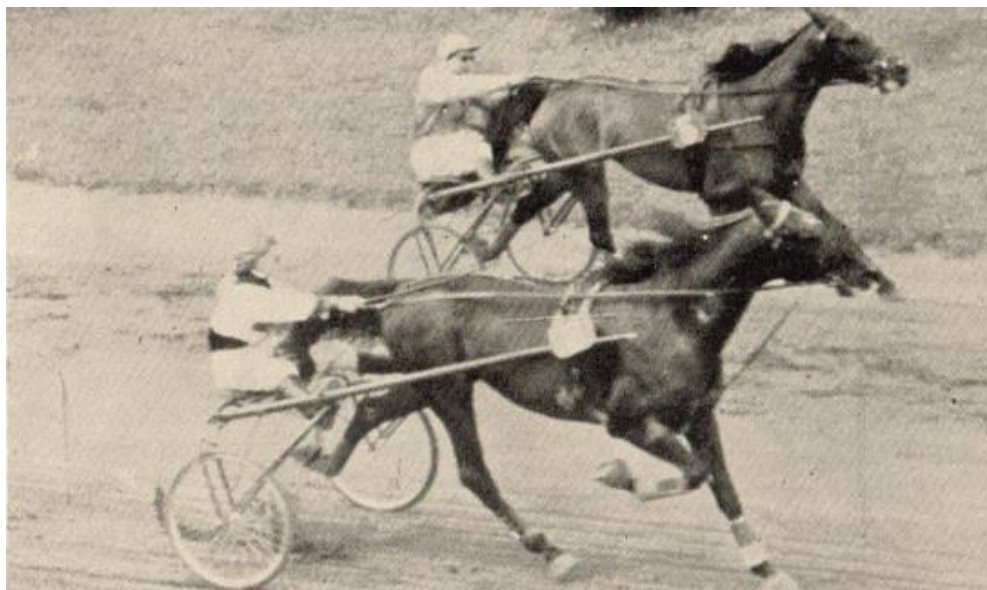

Foto: Virkeligheden (Grih Corneliussen) var mere charmerende end forestillingen om dametrav

Nå, men Væddeløbsbladet omtaler i forårsmånederne at to kvinder træner for at få amatørlicens, og at den blot 17-årige frk. Grit Corneliussen (datter af Amagers formand) træner sammen med fru Bügel-Hansen, der kørte stærkt med Addison.

Fru Bügel Hansen hed Miris, har jeg fået oplyst af Bonnie Sperling, og Miris var datter af Sofus Sørensen, dermed mor til Christel og Sophus Bügel-Hansen og altså mormor til Bonnie, der nu er gift med Michael Juul, søn af Steen Juul. Og Bonnie er jo datter af Palle Sperling. Trav hele vejen igennem.

Det første dameløb kørtes 17.juli, uden succes for hverken Corneliussen eller Bügel-Hansen, men Corneliussen havde dog høstet meget bifald ved sæsonpremieren, der var indledt med en parade af alle de heste, der skulle starte på banen. Efter billeder at dømme et imponerende syn. Var det noget til en Copenhagen Cup eller derbydag? Kan man skaffe kuske og vogne?

Det næstsidste dametravløb før tyve års pause. Grith Corneliussen vinder med Major Lee i august 1942, en måned før ulykken med Tella the Great.

Zacki skriver om dameløbet: Flere af damerne kørte fint, og tiderne var ikke meget under daglig vande. En af deltagerne diskvalificeres for urent trav til publikums mishag, og journalisten skriver: »Man kan jo ikke forlange alverden af damer, der kun har fået kort tids øvelse og ikke har mændenes kræfter«. »Det kan forsvares at gøre kunststykket om«.

Ulykken

Der kom ridetravløb og flere dametravløb, men selvsamme Grith Corneliussen styrtede med Gerhard Petersens derbyvinder fra 1937 Tella the Great fire år senere, den 13/9 1942 på Amager Travbane, og hoppen måtte aflives på stedet med et voldsomt benbrud. Tella besvimed efter alt at dømmes med hjerteproblemer efter 800 meter og faldt ind over kantstenen i denne soloulykke, og ingen gav kusken skylden, selv om det i pressen flere steder blev antydnet, at en mand muligvis kunne have afværget styrtet. Det rene vrøvl.

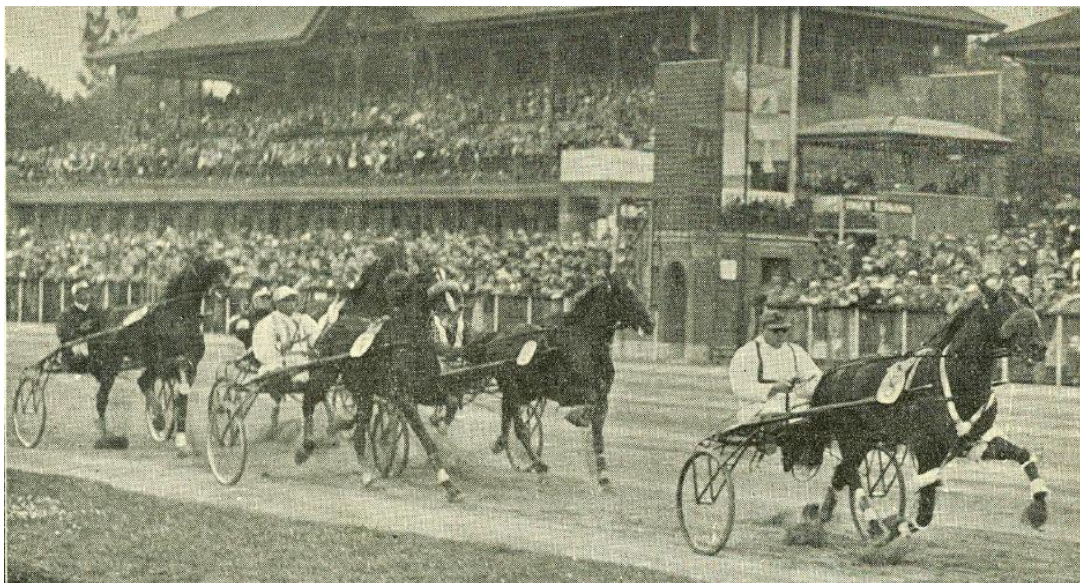
Den ni år gamle derbyvinder havde i starterne inden med passager af urent trav antydnet, at hun var ved at være slidt op, og det var bestemt ikke med Gerhard Petersens gode vilje, at ejeren Hans Dirchsen havde skrevet hende til start to på gange denne dag. Først i dameløbet med 100 meters tillæg i et handicap på 2000 meter, og blot to løb senere med Gerhard Petersen som kusk i løbet Derbyparaden på 2500 meter mod bl.a. fire andre derbyvindere Aerolit, Bellwood, Rex the Great og Sonny Diamond, alle som Tella the Great med derbysejr i perioden 1935 til 1940.

Det blev bagefter sagt, at Gerhard Petersen ville have nægtet at køre hoppen. Og det kom han jo så i hvert fald ikke til.

Men det var slut med dametrav indtil mere end tyve år senere, hvor 'Trille' eller Christel Bügel-Hansen blev banebryder sammen med Jens Jensens datter Lena og Gerhard Petersens datter Ellis (nu Rasmussen). Sig ikke, at sporten mangler sammenhæng, i hvert fald ikke historisk. Pigerne fik nu 'hjælp' af den russiske Maria Burdova, der havde været på besøg i Lunden med amerikanertraveren Apex Hanover.

Pølsemandens derbyvinder

*En omgang før mål
i derbyet 1938:
U.S.A. fører for
Wm. Jensen*

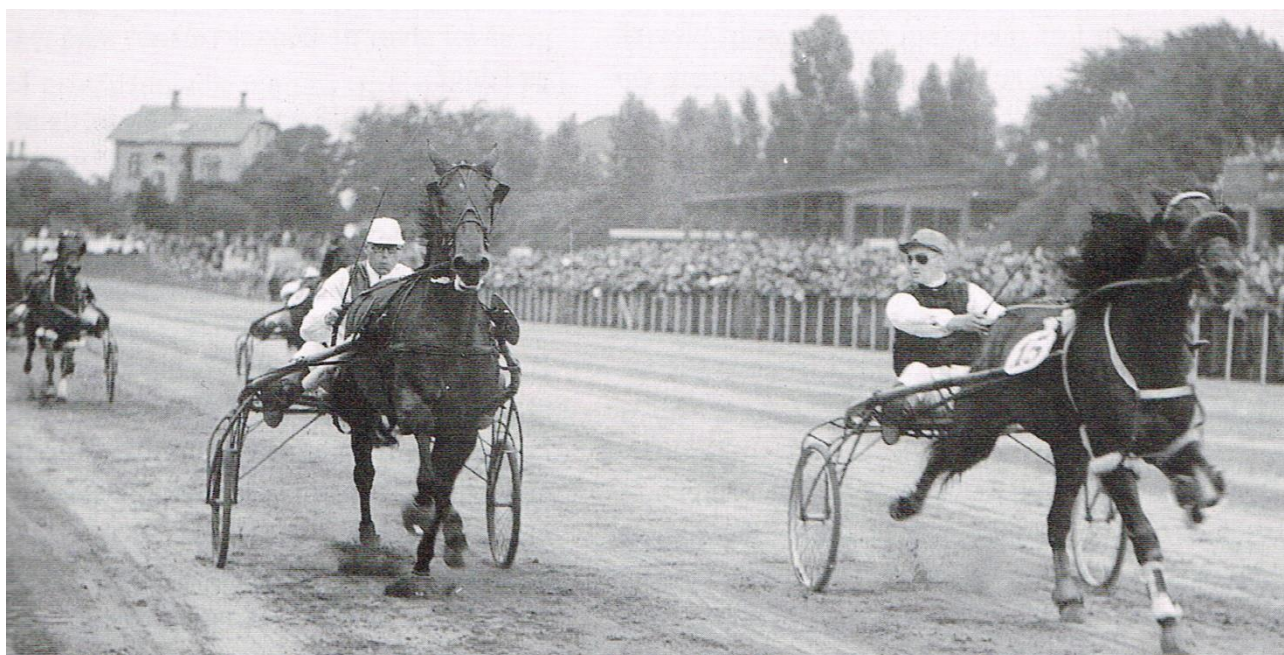
Årets derby 1938 vindes af U.S.A. med den dygtige træner William Jensen. Det specielle ved U.S.A. er, at den ejes af Stald Houlberg, som ganske få år inden var etableret af Søren Houlberg med tilhørende stutteri Stenrødgård, hvor den kendte Ole Anker regerede som stuttermester. Jeg har tilbragt mange timer som barn på stuttoriet, hvor hingste som Joe's Pride og Pay Dirt stod opstaldet tyve-fyrre år senere. Dette stuttoriet er også brugt i filmen 'De røde heste'. Stuttoriet ligger der stadig, klemt inde mellem Klampenborgvej og Helsingørmotovejen og med adgang fra Jægersborg. Søren Houlberg kom sent ind i travet, og han døde i januar 1938, hvorfor han ikke nåede at se derbysejren.

Stenrødgård 2013

Samme Houlberg var startet med en høkerforretning i Lille Strandstræde i 1889, og siden gik det stærkt, så Steff Houlberg et århundrede senere havde en årsomsætning på 6 milliarder kr. I dag er de overtaget af Tulip, men varemærket er bevaret og er verdenskendt. Stenrødgård er også bevaret, en lille tidslomme med udseende præcis som dengang. Käte zum Vohrde, der havde været sommergæst med ridehest opstaldet hos Anker, overtog med rideskole i 1981, da Anker døde. Ejendommen ejes som dengang af Lyngby Tårnbæk Kommune.

Bjørn og Gerhard Petersen til højre vinder Opdrætningsløbet 1938 foran Århus-ekvipagen Blitzie Dear med Gunnar Vang Andersen.

Opdrætningsløbet vindes af Gerhard Petersen med Bjørn, der sætter ny toårsrekord 1:27,0 efter knivskarp kamp med Blitzie Dear og den unge Århus-træner Gunnar Vang Andersen. Opdrætningsløbet indstilles herefter af forskellige årsager indtil 1953, hvor Rex the Great-sønnen Rex Junior vinder med Kurt Køppen.

Troldmandens lærling: Mark Ingdam

Mens det var Koster, der vandt sin første sejr i 1913, er det 25 år senere hans lærling Mark Ingdam, der vinder sin første sejr med Hanover Speed (15. juni). Han kommer hurtigt til at minde om sin læremester, selv om Quickly i Travsportens årbog midt i fyrrerne bemærker, at han endnu ikke har 'den langes' overblik, og at hestene fejler for ofte. Mark blev champion ti gange i perioden 1948-1960, og han vandt tre derbysejre med Nollo, Snowflake og Bambino. Jeg kom som barn i presselogen i halvtredserne, og jeg glemmer aldrig journalisternes nærmest næsegruse beundring for ham. Han blev feteret på alle måder, men deltog også selv så meget i festen, at det endte helt galt med alkohol-forbruget. En af hans specialiteter var, at han angreb i svingene, en anden, at han af og til og ligesom amatøreren Jens Jensen kørte hestene uden sko.

To af dansk travsports bedste finishkuske, fotograferet langt senere i 1960. Leif Nielsen (Basta Hanover) nærmest kæmper mod Mark Ingdam (Bambino) i yderbanen i Amager-heatløbet 1960. Stilen var karakteristisk for begge.

Skofabrikanten Søren Friis (ikke hestesko) , forsøgte at holde ham oven vande, men forgæves, og Mark døde i en alder af 46 år i juli 1964, en måned efter, at han havde vundet sin sidste karrieresejr (nr. 1085) med netop Søren Friis Flain. Det var en lille flink hest, der fortsatte hos Jørgen Olsen og gav deres krønikeskriver den første sejr i et TU-løb næsten præcis et år senere.

Fra Væddeløbsbladet 1938 skal med, at publikum morede sig højlydt d. 11. maj. Dommerkomiteen valgte at diskvalificere for urent trav, da nummer 10 blev "hængt ud" på tavlen uden for banedommertårnet. Hesten med Nr. 10 var Uarda, som slet ikke blev bragt til start i løbet.

I øvrigt har jeg aldrig fået klarhed på, om folkemundebegrebet 'hængt ud' har denne sammenhæng med numrene uden på dommertårnet, på samme måde som 'urent trav' er gået ind i det almindelige sprog.

Verdenssensationen 1938 og Marie the Greats afkom på de næste side:

En Verdenssensation!

En hoppe fra Flyinge i Sverige med tre føl i et og samme år!

Marie the Great,

f. 1917 i Amerika v. Peter the Great

1930	Marie Hanover	22,4	30	sejre	43.400	kr.
1931	Rex the Great	21,5	50	»	135.525	»
1932	Sandy Mac	21,5	41	»	67.875	»
1933	Tella the Great	22,4	32	»	86.817	»
1934	Uranie the Great	28,2	11	»	13.400	»
1935	Anna the Great	28,4	10	»	13.025	»
1936	Baroness the Great	31,4	5	»	5.025	»
1937	Casino the Great	21,3	49	»	69.100	»
1938	Duncan the Great	25,2	25	»	29.000	»
1939	Europa	30,0	5	»	8.525	»
1940	Francess the Great.....	25,9	9	»	16.900	»
1941	Gerhard the Great	27,4	7	»	17.800	»
1942	Hellas the Great	—	—		—	

Ialt ... 274 sejre 506.392 kr.

Ovenfor er listen over Marie the Greats børn.

Historien er færdigredigeret 2013 bortset fra enkelte billeder og tilføjelser pr. 10/2 2016 vedr. dametrav.